

Минайхан
Жуманазарова

ЕЛИМ ДЕП
ЕНЦИРЕМЕСЕН

Книжка должна быть
пополнена по форме
указанной здесь срока

Книжечная организация
№ 1110

11/10/16	133
----------	-----

Фаб. отд. РГНПО «Союз» 6/Ф. 99-1-96
сер. 4.700.00, F. M. Нам. В-28

МИНАЙХАН ЖУМАНАЗАРОВА

ЕЛИМ ДЕП ЕҢИРЕМЕСЕҢ...

КОСЫҚЛАР

НӨКИС
«ҚАРАҚАЛПАҚСТАН»
1992

84 кар 7
Ж 93

Жуманазарова М. Елим деп екире-
месен: Қосықлар. — Нөкіс:
Қарақалпақстан, 1992. — 72 б.

Сіз қолыңыздары қосықтар топلامының авторы менен, оның поэзиялық дәретпелері менен мәғар, таныс болсаңыз керек. Қунары топыраққа түскен дәннің тез өніп-өсетуінің белгісі емес пе? Шайыра қыз Минайхан Жуманазарованың қақыйқатшыл, халықшыл, сезімтал жан дүниесіне тәсір еткен түйғылар да мисли гүл киби урқан атады. Көзлерді қууандырып, кеуілдерді тербетуінің көздел қосықтарға айланады.

Автордың туңғыш лирикалық кітабы өз оқыушылары менен сырлас, муңлас, әрманлас дослар киби дийдәр көріссін.

3494

4702270102-076
Ж 4702270102-076 пр 92
М-357 (04) 92

ISBN 5-8272-1337-3

© „Қарақалпақстан“ баспасы, 1992

Усы идирадды кітабымды қадір-
дан әкежаным Аймурағ Жуманазар
улының жарқын естелігіне бағыш-
лайман.

(Автор)

ИЛХАМ ҚҰСЫМА

Соншама бәхәрім гүлледі сенсіз,
Төгілдім сағыныштан гүзгі жапырақтай,
Жазларда жаурадым, жауынсыз, хөлсіз,
Бұл дәртті кеуімнің дауасын таппай.

Ал бүгін өзгеше кулпырар дүнья,
Оңым ба, түсім бе, ұа әжеп бұл не?!
Келдің тулпар желіс болып желмая,
Айтшы, ырастан-ақ бұл өзі сен бе?!...

О, кәлбимнің хуқимдар султаны,
Кеуіл сарайыма патшалық ет сен,
Соншама жыллардың дағлы, хижраны,
Отлы нәпесіңнен еріп те кетсін.

ЕНДИ

Сахра дауыллары, бийпаян шөллер,
Урлады хұснимді эх, өткен күнлер,
Кимсесіз сахрада бір лала гүллер
Бағы бостанларын сағынған енді.

Өткінші бултардан силпиген жауын,
Сахра шөллерінің басар ма мауқын,
Қақ-қақ жарылған жер азабын айтың
Булақ сууларына шөллеген енді.

Өткінші булт болып алдама тек те,
Ақ жауын-ақ жауын селлет кәлбимді,
Сахрада күдирет жоқ өзіннен өзге,
Кең далам, нөсерді сағынған енді.

НӘРЕСТЕ

Анаң жұмыс басты,
Әкең жұмыс басты,
Жууыар күні-түні,
Тиришилик деген,—
аркалап ауыр тасты.

Оларға хәм қыйын,
күндіз жұмыс,
Түнде ийт жатыс,
мырза тұрыс:

Азан менен
Апалақ та-жумалақ,
асып баратыр,
Күн көрис-тә,
Қай бир тасып баратыр.

Ал сен өзиң менен,
өзиң ойнайсаң,
Ертең, хәйиң орнына,
Радио, телевизор тыңлайсаң.

Оларды хәр күні,
көзлериң жаудырап,
узатып саласаң

Күтпәй аласаң
Жылмай қаласаң,
Себеби, сен, жақсы баласаң.
Бәріне көңгенсең,
Еркелеу, еркелетіу,
шенде-шен.

Сен еле баласаң,
Билгиң келген нәрсе көп,
Сорағың келип тұрасаң.
Сорайсаң,
—Апа, ана бар ма?...
—Қой, мазамды алма!
Үнсиз қаласаң...
Әкеңе барасаң.
—Аға, ана бар ма?

—Бар балам, бөлмеңе,
Маған селтең берме!

Қыслығысан...
Анаң жұмыс басты,
Әкең жұмыс басты,
Күн-түні жууыар,
Тиришилик деген,
Аркалап ауыр тасты.
Нәрестем, ким сезер,
көзінде жасты.
Жууапсыз сораулар қыйнап,
өксип атырсаң,
Өзің менен өзің ойнап,
өсіп атырсаң,
Нәресте...

ЕҢСЕНДИ КӨТЕР

Соңша ах-пырағың жетер,
Енді кулак хәм жоқ еситер,
Өзің бий бол,өзің хожа
О халқым, еңсенди көтер.

Көз жасына Арал толмас,
Ағайын дәрьясын бурмас,
Енді уәде, қарар болмас,
О халқым, еңсенди көтер.

Сен сыйынған „пир“ жоқ, енди,
Алтын орда, таж жоқ енди,
„Пирғауындар“ бәрің көмди,
О халқым, еңсенди көтер,

Ақыл тәрзисин теңле,
Көз сал бүгін хәм ертеңге,
Енді қол жауар, ким-кимге,
О халқым, еңсенди көтер.

Уллы дәрья ағысында,
Тулпарлардың шабысында,
Сен де ығбалыңды сына,
О халқым еңсенди көтер.

Бердак болып шағла енди,
Жүрек-баұрың дағла енди,
Ески дәртті қозға енди,
О халкым, еңсенди көтер.

Әжицияз шайырдың сөзи,
Едигеннің қарар көзи,
Алакөз батырдың өзи,
О халкым, еңсенди көтер.

Улық батыр, қызың батыр,
Хәр бирисн мыңға татыр,
Күл астында көз хәм жатыр,
О халкым, еңсенди көтер.

Сонша ах-пырағың жетер,
Енди кулак хәм жоқ еситер,
Өзин бий бол, өзин хожа,
О халкым, еңсенди көтер!

ҚОЙ, КЕҰЛИМ...

Қой кеұлим, қой сен ол әндийшелерди,
Ол жолдың тикенли соқпақлары бар,
Не қыласаң гүз ишре терип гүлдерди,
Хәр пасылдың өзінше гирдикары бар.

Бәхәрге ашық болған менен гүз,
Пасыллар қауышпас тәбият заңы,
Өртеме әй қалбим, ол ушын хәргиз,
Сүйе билмеу тек те ең жаманы...

ҚАСТЕРЛЕП, САҚЛАҢЛАР БИР-БИРИҢИЗДИ

Хасылдың қияғы, тулпар туяғы,
Бәриңіз ақыллы, бәриң зыялы,
Әй, әзийз халқымның әзийз уллары,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Бул жерге келгенің теңизден тамшы,
Бабамыз әзелден көп жеген қамшы,
Дүнья өткіншидур, дүнья алдамшы,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Мен, мен деп көкирек кере берменлер,
Әзәзүл, шұғыллық сөзге ерменлер,
Хасла абырайды қолдан берменлер,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Батырсан, сендағы, сен де батырсан,
Халқына хызметті етип атырсан,
Жәмлессең бириниз, мыңға татырсаң,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Күншиллик не теңің кимди күнлейсең,
Өз инің, өз ағаң кимди жерлейсең,
Әзел хәкдур, енди қайта келмейсең,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Шайырсаң бәриң де елди жырласаң,
Данышпансыз ели-журтты сыйласаң,
Келешек әуладтың ғамын ойласаң,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Көп емес дүньяда, қарақалпақ аз,
Сол ушын көксинди қаға бермес жаз,
Хәр бириң ушыға, хәр бириң алмаз,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Өзинди шер билсең, басқаны зор бил,
Хәмме де өзиндей, өзиңе тең бил,
Бәри де сен киби, мийнеткеш себил,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Бириниз гәўхәрсыз, бириниз дүрсиз,
Дүньяда теңі жоқ, хәкыйқый хұрсиз,
Жасамақ мүшкилдур бириң-биринсиз,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Тамырыңда аққан қан, геўдеңдеги жан,
Бәринде бір текли дин хәмде ийман,
Сизлер қаналассыз буған жоқ гүман,
Қәстерлеп, сақлаңлар бір-бириңизди.

Көп емес дүньяда қаракалпақ аз
Сол ушын көксінди қаға бермес жаз,
Хәр бириң ушыға, хәр бириң алмаз,
Қәстерлеп, саклаңлар бир-бириңизди.

ЖЕҢІ АЛ..

Сезимге бийлетпе, ақылым жеңіп ал,
Жиберме, қауайы еркин ойларға.
Гөззаллық шайдасы хуушым болма лал,
Ылақсаң кетпейди кеулің қайларға.

Ар-намыс, кисенле кеулим қәлеуін,
Хұждан, хәр қәдемде гүзет бенденди,
Куйыл, жүрегиме шәпәт, мийирим,
Бийгубар пәклигим, тәрк етпе мени.

КӨЗЛЕРИҢНЕН

Бунша, көзің жаудырап муңлы,
Жууап сорар неге, негелеп?
Бағысында сыр бар пинхамы,
Қазық еттиң мени шегелеп.

Хадал кеулим, кулық болайын,
Шекпе хасла кайғы-хәсирет,
Мейли жайсам мен-ақ жаңайын,
Көзлериңнен меңір төгіп кет...

НӨСЕРІ

Бәхәрдің ақ жамғыр нөсери,
Қалбимде гүлледі гүмша,
Әзелдің тайғандай көшери,
Есимнен айрылдым бунша.

Бәринде, бәринде сеземен,
Айралық, хұждан азабы,
Талайға тас түсті көнемең,
Сол ушын жүрегім жаралы.

Сонда да безбеймен нөсерден,
Кешиккен бәхәрім мазалы,
Хәсирет лаулайды көзімнен,
Әх өмирим, өмирим азалы.

ДОСТЫМА

Түлки ел басқарып тоты ўәзири,
Сыналды ғой арысланның бар мині
Күши жетсе жеккелетти әззини,
Не дәўранлар басымыздан өтпеди.

Сонда да сен мойынсынбай оларға,
Туўры келсе ҳақыйкатты сөйледің,
Жағымпаз ҳийлели торын курғанда,
Өз соқпағың, гүзарыңды изледің.

Жарқ етип жаныпсаң халқын қолыңда,
Пидә ет жаныңды солар жолыңда.
Аттан түскенинде сынадық бәрин,
Жағымпазды жолатпа хеш жаныңа.

Куўанамыз ҳақлық қарар тапты деп,
Қаракеңнің бир тулпары шапты деп,
Түлкилер шыға алмай хасла ининен,
Иши жанып силелери қатты деп.

Әўел баста кес түлкинің куйрығын,
Бийкар ет тотыға берген буйрығын,
Тоғайына куўып жибер бәрин де,
Ете берсин мәканыңда сумльғын.

Тилеклеспиз хасла белиң талмасын,
Ғақыйкаттың пири сени қолласын,
Дос-яраның мәдет болсын жаныңда,
Болмасын дегенлер хасла, оңбасын!

БЕР, МАҒАН...

Сен ишкен зәхәрдің зәхәрін бер маған...
Жайылсын тәниме, өртесін мени.
Сен ишкен апыйын кейпин бер маған,
Тек аман саклағай, тәңирим сени.

Биймаза қылмайын енип түсиңе,
Гүнам жоқ, умытсаң умытшы мени,
Гирбиң түсирместен пәк жүрегіңе,
Тек аман сақлағай, тәңирим сени...

ЭЙ, ПӘЛЕК...

Эй пәлек, хайранман гейбир исиңе,
Базы кеўиллерди бунша кир еттин,
Көре алмас жақсының жақсы исинде
Неге ишлерине дүткеш түтеттиң.

Бул не? Ғарғысың ба яки пешең бе?
Жақсылар қуўырлар жаман дәстинен,
Гүллерди курсаўлап қойдың тикенге,
Нәмәртти күлдирдің мәрттин үстинен.

Коспадың жақсыны бири-бирине,
Бунша жүреклерди ахыў-зар еттиң?!
Бақпадың олардың муңлы көзине,
Не күйге, не халға гириптар еттиң?

Эй пәлек, исиңе шәк келтире алмай,
Манлайға не жаздың көндим бәрине.
Бендеңнен жәбирине кеўлим шыдамай,
Нарийза боламан, гәде өзиңе.

Эй пәлек, қолласаң жақсыны қолла,
Нәкастың кеўлине сал мириўбетти,
Бәрше ҳадал исти басла оңына,
Жүрекке қуя бер, сап мухаббетти.

Сонда өрший алмас напәк урығы,
Қуяшлы кеўиллер жуўар дағларды,
Бул дүньяның да пүтин турыўы,
Меҳирден, өссин де меҳир бағлары.

МЕН ӨЗГЕГЕ УСАЙ АЛМАДЫМ

Мен қул болып қала алмадым,
Ақыйдалар, и енимлерге,
Сәжде етип жүре алмадым
Жердеги „Қудай“ хәм, „пирлерге“

Бир қәлипке сыя алмадым,
Кәнарымнан тасып-төгилдим,
Хәм бир минсиз болып қалмадым,
Жүй-жүйимнен кетип сөгилдим.

Руўхымды тусай алмадым,
Шеңберинен шықтым төзимниң,
Мен өзгеге қуай алмадым,
Не кешседе кешти өзимнен.

КИМЛЕР СӨЙЛЕСИН?

Сөйлесе халқы бар адам сөйлесин,
Өтмиште данкы бар адам сөйлесин,
Арқа сүйер азаматы жоқ елдин,
Гилең мәңгүрбашшалары не десин.

Ишкени зәхәр, тула бойы тынған дуз,
Бийпәрўа жүрегі зилдей кара муз,
Тек өзін ойлаған жәхиллер жауыз,
Ел дәртиң айтама, олар не десин.

Ағайин Әмиўге қуяр зәхәрин,
Гүллемей-ақ солды неше бәхәрин,
Ал буган келмейме сениң кәхәрин,
Айт бул дәртиңди кимлер сөйлесин.

Бас көтерер барма, бундай хорлыққа,
Халқым, тирелип қалдық ғой жарлыққа,
Исенип болама енди барлыққа,
Айт, бул дәртиңди кимлер сөйлесин.

Бес айдын ишинде жети жүз сексен,
Туўмай туўа шөкти шейит нәрестен,
Дәрт пенен туўылар көбиси иштен,
Айт, бул мүсийбетти кимлер сөйлесин.

Тарийх бурылар ма айланып изге,
Туўылар ма, Алпамыс, Шарьяр, Едиге,
Ким сүтин болады енди ертеңге
Ал бүгин дәртиңди кимлер сөйлесин.

Хәр дәүирдин болар мәрти майданы,
Батыр Алакөзи, дана Маманы,
Айырылып шығады жаксы-жаманы,
Сол ара дәртинди кимлер сөйлесин.

Сөйлесе халқы бар адам сөйлесин,
Өтмиште даңкы бар адам сөйлесин,
Арка сүйер азаматы жоқ елдин,
Гилең мәңгүрбашшалары не десин?!

НАЛАНДЫ...

Дәртли жүрегиме таппадым даўа,
Жисмимде аўырыў, қалбимде жара,
Халқым, ғәрип болсаң маған не шара,
Камысқа үплей ғой енди наланды.

Бир шопан табар-дә, жата бер көлде,
Камыстан най соғып шертер-дә шөлде,
Сонда жан енерме қуўыс геўдеңе,
Ал мен баскаша ҳеш таппадым шара.

КӨЗИМНЕН ТАНЫ

Саратан әптабы күйдирген тәним,
Енди сүйер қыстың қыраўын,
Сезгендеймен бул дүнья мәнин,
Тартқылайман сезим жылаўын.

Самсаз қалпим бийпәрўа ғана,
Қол силтеймен енди бәрине,
Бийпәрўалық, рәхәт жаным,
От кетсе де келмес кәриме.

Сен келерсең, бәлким келмессең,
Қыйналмайман бурынғыдай ҳеш,
Бәлким енди мени демессең,
Өртемейди ҳасла өкиниш.

Жана-жана таўсылған шамлай,
Өртең шалған, пыскыған шалаң,
Ақылым ҳайран, бул сезим қандай,
Сарғузашым, бәршеси тамам.

Сенлик сезим мисли пырағ ат,
Шынжырбәнтдур тепсинер текте,
Қалбимдеги сенлик қағанат,
Күллери де суўырылды көкке.

Бийпәрўалық, дедим де әсте,
Силкип-силкип қалдым басымды,
Жүрек курғыр негедур қәсте,
Тыялмадым көзде жасымды.

Мен басымды силкимек тўе,
Бул дүньяны теңселтсемдағы,
Күшим жетпес сенлик сезимге,
Дәрғайыңа қайтаман тағы.

Бийпәрўалық текте нықабым,
Әй әзийзим, сезгейсең, соны,
Тек өзінде көўлим, ықырарым,
Меҳиримди көзимнен таны...

КЕНИМЕХЛИ ҚАРАҚАЛПАҚЛАРҒА

Бабам бери Түркстаннан көшкенде,
Баўры езилип уатан ышқын шеккенде,
Нар түйедей ботасынан айырылған.
Кешеўиллеп ізде қалдыңыз неге?

Әўел заман зорлығынан тарықтық,
Көре алмай ҳеш жерде де жарықлық,
Жана жәм-боп көтергенде шаңарақ,
Айралық, айралық неден жазыппыз?!

Сен онда ҳайрана, биз бунда ҳайран,
Әўели ақырдан, себепши заман,
Тек ғана саклапсаң әзелий атты,
Сонша мың қарақалпақ тилден айрылған.

Әй несин айтайын кеўилим дәртли,
Таба алмай елим деп ениреген мәртти,
Сол ушын айрылдық көп нәрселерден,
Барма екен әдалат дегеннің бәнти.

Аралды, Әмиўди жутқан қурдымлар,
Өлимге, маҳкум, тири марҳумлар,
Соншама халықтың жазығы неде?
Хақыықат бар болса қәне айтыңлар?

Бул күнде де ел басқарған ағалар,
Бұлар хәм жоқарыны сағалар,
Хайранман мен Әлиўдағда хайранман,
Сизлер ушын енди қайда пана бар?!

Еле де биз жоғалтыўда жүриппиз,
Тәғдир басқа салды деппиз, көниппиз,
Келди дәўир, айт дәртинди жарылып,
Баўырларым, жәмлениссек қәне биз...

ЖАНЫМ...

Ақтақырлық аңызак желде,
Күйрермекен және бостаным,
Ақ куў жубын қыйса әжелге
Шырқырамас қалайша жаным.

Кимлер сезер, кеўлим наласын,
Тек тырналар қалбим жарасын,
Дәрт не екен?! Меннен сорасын,
Шекпегенлер не билсин жаным.

Сағынышым гүзги жапырак,
Аяқ асты саў-саў төгилер,
Әрман қусым жеткермес жырак,
Хижран дағы баўырымды тилер...

ХӘЙКЕЛ

Тас хәйкел, мағрур қыяпа,
Жаныма дым жақын ғана
Сәжде етип табынаман,
Ол сезбейди, мен аўара.

Суўық көзи ушқын шашып,
Арбар мени сусы басып
Бәнтленгенмен шынжырсыз-ақ
Кете алмайман ара ашып.

Хайран болдым өз-өзиме,
Олсыз дүнья тар көзиме,
Кайылман мен бирге турып,
Айланыўға тас мүсинге.

Тас хәйкел мағрур қыяпа,
Жаныма дым жақын ғана,
Сәжде етип табынаман,
Ол сезбейди, мен аўара.

АШЫЛДЫ ДҮНЬЯ

Қалбимде сағыныш муң, әрман болып,
Мен ушын илаҳий хәм пинҳам болып,
Сени таба алмай мың сарсаң болып,
Жүргеним жаксы еди, ашылдың дүнья.

Әрманым кемеси қайырлап қырда,
Баяғы жаўраў ма қалдым даўылда,
Үмит кәшанамды, ғұрбет бузыўда,
Неге ашылдың сен, тилсимли дүнья.

Тәғдир сары жайын гезенди оқлап,
Зәхәрли оқ атты қалбимди дағлап,
Сен жоқсаң енди, излер сорағлап,
Неге ашылдың сен, ойрана дүнья.

Бул дүнья ғәлетли думана екен,
Гүлзары шеңгелзар, ойрана екен,
Енген жанның қалби мың пара екен,
Неге ашылдың сен, әрманлы дүнья.

Сезимлер шырқырап тул қалды енди,
Әрман атаўлады, муң қалды енди,
Илаҳий нәрсе жоқ, не қалды енди,
Неге ашылдың сен, өткинши дүнья.

САРАТАН

Аязлы ызғырын, қалбим қахратан,
Жер зәмин силкинер ҳасиретлеримнен,
Жазығым не еди, айтшы жаратқан,
Қатқандай көз жасым кирпичлеримде.

Карлардан басыма кийдирдин тажды,
Сарайым музкала, тахтым да муздан,
Ал кеуилим сагынып баягы жазды,
Түсүмө енеди, энди саратан...

КАЛГАНЫНЫҢ ӨТКИНШИ БЭРИ

Түсинбеймен минезлериңе,
Кимсең өзи? Ол да биймәлим,
Бийпәрўасаң гәде бәрине,
Пал аралас, ишгим зәхәриң...

Гәде акыл, дана да өзим,
Зәмин қалып: көккө теңейсең.
Тебиренип, жасланып көзиң,
Бәри, бәри бир өзиң дейсең...

Түсинбеймен хәтте меҳриңе,
Жасын киби жанып кулайсаң,
Күйип тәним хәўирлериңе,
Бултларыңнан нөсер сарайман.

Түсинмемен тек те мынаған,
Өмир бойы изледим сени,
Сен керексең маған, мен саған,
Қалғанының өткинши бәри.

СҮЙГЕНЛИГИМНЕН...

О массагеттиң қудиретли қызы,
Неге өлтирдиң сен Спитаменди,
Жүрегинди өртеп муҳаббат муны,
Басында теңселип турыпсаң энди.

Неге өлтирдиң сен Спитаменди,
Деп сорағанда монгол ханы,
„Мен оны сүйемен, сол ушын“ дедиди
Душпанларыңның да шықты аң-таңы.

Сендеги муҳаббат мениң қәлбимде,
От болып жанады тақат қыламай,
Мен де ашықпан Спитаменге,
Қолым қалтырайды қанжар уралмай,

Сүйгенлигимнен, сүйгенлигимнен.

АХУРА МАЗДА МЕНЕН РУҰХЫЙ СӘҮБЕТ

Хаял:

Тас қамал алынбас кеуил сарайым,
Хұждан, ҳадаллық қарауыл онда,
Хак ийесин күтер ығбал талайым,
Сонша жыл, ҳижран қурсауларында.

Хан болмақ нийети келди нешшелер,
Мәккарлық, ҳийлекер кәсиби алдау.
Хакыйкат қуяшым алмаздур семсер,
Аямай олардың геллесин алды.

Айланып сыртынан менлик сарайдың,
Қорқыуда, ғыйбатта сығаласады,
Ҳадаллық шәшмеси. меҳирим айдың,
Көзлери қамасып тура қашады.

Ал мениң күткенім, күткенім өзге,
Қәлбимнің жартысы қайда тентирер,
Ахура мазда неге болдың екиге,
Ҳижран дағлары баурымды тилер.

Ахура Мазда:

О әзийзам, сени өзим жараттым,
Қәлбиңе ышқыны салған да өзим,
Хаяллық сарайың ол қағанатың,
Көнесен, мен саған бергенмен төзим.

Күткениң келди ғой сезбейсең хәтте,
Себеби ҳадаллық киргизбес оны,
Хәсирет көксинди тырнасын тек те,
Ушырасыу зауалдур, сезгейсең соны.

Хаял:

Айт қаяқта ол, қаяқта,
Тегейин, хәсирет көзде жасымды,
Айланып алдында мисли руұхқа,
Көксине қояйын дәртли басымды.

Сөйт те өтейин мен фәний дүньядан,
Султансыз сарайдың кереги недур,
Енди керек емес адақсыз ҳижран,
Оҳ Ахура Мазда, кәлбимди өлтир.

КӨНЕМЕН ЕНДИ...

Умыт, саҳраларды отлы, даўыллы,
Кәлбимди селлеткен аппак жаўынды,
Еситпе ахымды, сенлик зарымды,
Мен енди қайтаман ақ тақырлыққа.

Илаж не? Елимде, кәлбимде саҳра,
Шәшмеси кәнекей, мен ғәрип қулға,
Жазылмағаннан соң әзел маңлайға,
Мың әрман, дәрт пенен өтемен енди.

Кисиниң бағында сырғыған шабдал,
Урысы болыўма, яқ, яқ! Ақылым лал,
Сол ушын өзимниң саҳрайым абзал,
Ҳаслы мәканыма қайтаман енди.

Ким жаман көреді бағы-бостанды,
Булақ суўларынан ишип қанғанды,
Бенденики сол дә бәрха әрманлы,
Ығбал талайыма көнемен енди.

ӘРМАН

Әрман уўылжып бир писпедин,
Қамтәме изиңнен қуўаман.
Ямаса тәрк әйлеп кетпедин,
Ҳәр бәхәр қайтадан туўаман.

Өтпес канжардай гәҳиде,
Көксимди тилкимлеп қыйнайсаң,
Толассыз өрт салып кәлбиме
Сен мени теңселтип ойнайсаң.

Көксимнен шығарсам бул өртти,
Әлемге от кетер қорқаман,
Сол ушын арқалап мың дәртти,
Көзимниң жасына жуўаман.

Жуўапсыз сезимлер шырқырап,
Кәлбимниң төринде жан берер,
Ийеси пинҳамы зар жылап,
Кәбирине қойыўға гүл терер, —

Қаўышпай арзыўлар үмитке,
Тенселер тәгдирлер сан әлўан,
Шарам жоқ, даўасыз бул дәртке,
Бендениң кеўлинде мың әрман...

СЕНИ

Мен сени өзим жараттым,
Жүзден жүйрик, мыңнан тулпар етип,
Берип Алпамыстың күш-қуўатын,
Қанаты талмас суңқар етип.

Себеби, кумырысканың инлеўиндей,
Нәкаслық бул дүньяны басып кетти,
Тәк деп айтар, азамат тур көринбей,
Ырыс та, берекет те қашып кетти.

Сол ўақытта жабырқап жаным мениң,
Ылақтым, өтмишме Байсын таман,
Айралықтан баўырым тилким-тилким,
Алпамысты сағынған Гүлпаршынман.

Елим-әй деп епирер ер болсын деп,
Көкирегинде куйдым мен намыс-арды,
Көксинде „ерк“ оты оянсын да,
Үзип кетсин деп едим буғаўларды.

Әттең - ай сүрткен ақыл түртпеди,
Кулдырап көз алдымда қыйрап қалдың,
Айландың, басыбайлы кул бендеге,
Белине мине алмай, Шубар тайдың.

Зер-зебил тентенемен излеп енди.
Бүгиннен Алакөзди, Шәръярларды,
Өтмиштиң ертеқ дийиң, қыйнар мени,
Бүгинимде мүлгип тур, оябады...

О, МУХАББАТ

Қанлы жасым ағар көзімнен,
Безе алмадым өзім-өзімнен,
Өртенемен дәртлі сезімнен,
О мұхаббат, мұхаббат.

Айтшы бунша неге кешикти?
Аша алмайман саған есикти,
Тек қижраның несип етипти,
О мұхаббат, мұхаббат.

Сағынышым сарғайып писти,
Мийуелери үзіліп түсти,
Мың әндийше жолымды кести,
О мұхаббат, мұхаббат.

Сезимимди шайқадың әсте,
Жүрегимди әйледің қәсте,
Енди өмирим өтер шикәсте,
О мұхаббат, мұхаббат.

Қара енди көзлерімде жас,
Сүйгеніме болалмай сырлас,
Дәртлерімнен ерір қара тас,
О мұхаббат, мұхаббат.

Айтшы бунша неге кешикти,
Аша алмайман саған есикти,
Тек қижраның несип етипти,
О мұхаббат, мұхаббат.

ТИЛСЕ МЕНИҢ КӨКСИМДИ ТИЛСИН...

Киятырсаң қасында нәрестен,
Меҳриңнен мәс болып еркелер,
Тусымнан өттиң-ау сезбестен,
Қалбим қыслығып өртенер.

Телмирип қарайман изиднен,
Руұхым сен таман ентелер,
Ойлайман; сен ушын мән киммен?
Сол сорау баурымды тилкилер.

Қайырлап ығбалым кемеси,
Ескексиз таяусыз, тубалар,
Кеулимде сан мың дәрт, сан қайғы,
Жаралы жүректен қан ағар.

Урлау ма, яқ гөдек күлкісин,
Бауырында өссін бийқайғы,
Тилсе мениң көксимди тилсин,
Еки жүзлі сезім канжары.

Сен әллеким, кетип баратсаң,
Кеуил қалаң, билемен ойран,
Жазмыш солай екен жаратқан,
Жол ортасы, турыппан ғайран...

БУЛ ДӘРТТИ ИЗЛЕП...

Аямаң мени, қалби азар шекти деп,
Болмаңыз ескексиз кемеме таяу,
Ойламаң, журтымнан кәруан көшти деп,
Сахрада қалды деп, пырағсыз жаяу.

Бул дәртти излеп мен бийпаян шөлде,
Сегбир әйлегенмен зар-гирян болып,
Мейли, өтсин өмирим жапа, жәбірде,
Турсын бірақ қалбим сағынышқа толып...

Баурымды сызлатар шийрин қәстелик,
Өмирге куштарлық оянар оннан,
Сезимим шынжырбәнт, ессиз делбелик,
Үзип кетпегей деп, қорқаман соннан.

Жасамақ не дәркар, күйип-жанбасам,
Суу серппен, қалбимде лаулаған өртке,
Селтен берме, достым мени аясаң,
Ахымнан силкинсин; зәмин де, көк те!

ЕЛЕ, МЕН...

Сен сезбейсең еле мен,
Түслериде енемен,

Хәр жыл сайын кайтадан
Бәхәр болып келемен...

Еле мени излейсен
Шөлде сегбир тартып сен,
Хәтте өзиң сезбейсен,
Җижран болып келемен.

Тау басында шын болып
Өрт, жалын хәм нур болып,
Саған эрман муң болып
Көкирегинде енемен.

Нәкас жайлап бас пүтин
Алданганда үмитиң,
Силкиндирип жер бетин,
Җақыйкат болып келемен.

Кәрүән көшсе тусыңнан,
Өтсе дәүран басыңнан,
Дослар кашса қасыңнан
Хәмдәрт болып келемен.

Рууһый дүньяң кулазып,
Кеулиң гурбеттен азып,
Калсаң әүметтен көз жазып,
Ығбал болып келемен.

Саратанда суўкатсаң,
Кәлбиң жаўрап музқатсаң
Сөйтип дегбирден сассаң
Меҳир нур боп енермен.

Жыллы суўдай адамлар,
Жанға тийер гезең бар,
Кең әлемиң болса тар,
Жәннет болып келемен.

Безигерсең бәринен,
Жалған иззет-төринен,
Сонда бийик турып мен,
Хүждан болып келемен.

Пайымда диз шөгерсең,
Кәдиримди билип сен,
Ал мен сонда гәўҳар боп,
Суу түбине шүмемен.

Сүңгип кайтадан шығып,
Суу астында туншығып,
Кәлбиң едирер қыслығып,
Ал мен сеннен безермен.

Жай алып кеулиң төринен,
Ағла шығып бәринен
Бир-бир ушып көзиңнен,
Түслериңе енемен.

Еле мен, еле мен...

ҮНСИЗЛИК

Қыслығып асау кәлбим,
Сыймай тур ханасына,
Эрманым, үмитлерим,
Туншығар көз жасыма.

Жаўрап жаным-тәним
Сағынар әптабыңды,
Айралық тутып зәрин,
Тердирдиң тасларыңды.

Үнсизлик, қыйнар мени,
Билмедим мүддәхәң не?
Өкшелер гүман енди,
Умытып кеттиңбе, әлле.

Сырласым қағаз енди.
Кәлбимде—дәртли сезим
Айыплау, яқ, яқ, сени
Гүнәкар тек те өзим...

БЕНДЕМЕН...

Тәним сезбес нәрселерди,
Жаным менен сезинип,

Айыплама жаным мени,
Кеттим сеннен безинип...

Гүнаң жок-аў алдымда ҳеш,
Жазығың тек сүйгениң,
Кой еглемә, еглемә ҳеш,
Жетер сонша күйгениң...

Арзымайман сап ышқыңа,
Мен өткинши нөсермен,
Енсемдағы руўхыңа,
Жайғаспайман. Кетемен...

Сезимлердиң жылаўында
Мен бир дәрўиш, делбемен,
Жуўап жок, мың саўалыңа
Кешир менде бендемен...

ЕЛДИҢ ХӘКИМИ

Отаў тигип бөлек шықса баласы,
Неге енди куўанбасын атасы,
Бола алмаса ели-журттың ағасы,
Неге керек бизге елдиң хәкими.

Ел ғамында жана алмаса жүрегі,
Сезинбесе халқына не керегин,
Бола алмаса толы журттың тиреги,
Неге керек бизге елдиң хәкими.

Бөле алмаса халқының тең ырысын,
Хә, дегеннен буза берсе шырышын,
Қорғамаса ул-қызының намысын,
Неге керек бизге елдиң хәкими.

Тамырыңда аққан ол кимнің қаны,
Геўденде лүпилдер ол кимнің жаны,
Ғәрезли, ерксіз бастың аманы,
Неге керек бизге елдиң хәкими.

ДУМАНЛЫ

Арзыў-үмит тәрк әйлеп,
Кеўлимди ўайран етти,
Әрман атаўлар, зар еңиреп,
Көтере алмай бул дәртти.

Кәлбимде яр хәсирети,
Силкинер зәмин наламнан,
Аспан хәм баўырын сөтти,
Ялғаншы-ай, ах ялған...

Күн тутылды—ай уялып,
Көрмейин деп гүрбетти,
Дүньяны топан суў алып,
Гүлзарыма өрт кетти.

Арзыўымды қыймайман,
Ах, дүнья-ай әрманлы,
Жойтылған соң шар айнам,
Енди бәри думанлы.

Арзыў-үмит тәрк әйлеп,
Кеўлимди ўайран етти,
Әрман атаўлар, зар еңиреп,
Көтере алмай бул дәртти.

КЕТСИН... ЖАҚСЫҒА САДАҒА

Халқын ерткен соңына,
Алпамыс, Шарьяр жолына,
Қарамаң, оңы-солына,
Кетсин... Баршыңлар садаға.

Ел деп еңирер батырға,
Бир өзи мыңға татырға,
Жармасына ас қатыўға,
Кетсин... сәрўилер садаға.

Әжинияз киби сөзлери,
Дүньяда тәнха өзлери,
Халқымның қарар көзлери,
Шайырға мың қыз садаға.

Суў түбинде гәўхарыма,
Көзи қара кункарыма,
Алғыр базым, сункарыма,
Кетсин... ләйлилер садаға.

Ғарға менен кузғынға,
Елди бузған бузғынға,
Жемтик болғанша азғынға:
Кетсин... жақсыға садаға.

КОРАБЛЬЕР КАЛҒАН ҚЫРДА ҚАЙЫРЛАП...

Минберден турып ел дәртін сөйлер,
Өзгеге уктырмақ, болып жапалым,
Бийпәрўа аламан, ерине еснер,
Өз дәртиң өзінде, шырқырар жаның.

Азаға келгенде өз дәртін айтып,
Жылаўға үн қосқан азақеш яңлы,
Өзиниң дебдиўин босатып қайтып,
Орынлар жазылмас тәбийғый заңды.

Музейге келгендей тамашагөй боп,
Сүүретке алады, сениң дәртиңди,
Қанша келди олар, еле келер көп,
Үзип кетпегей тек үмитлериңди.

Теңиз толқындары аяғын жалап,
„Үш сай“ портында бир ҳаял турар,
Кишкене қызалақ, аға-ағалап,
Корабль таман, ынтығып қарар.

Ол пайыт айланған жансыз сүүретке
Музейдиң дийўалын турыпты безеп,
Буннан отыз жыл бурын... Түсиндирмекте,
Мойнақшы ағайын, иштен еңиреп.

Теңиз жағасынан қашар ылағып,
Корабльер қалған қырда қайырлап,
„Мазари Шәрип“ те баўрым қан жылап,
Темир-терсеклерди жүрмен аралап...

ӨЗГЕ ДҮНЬЯДА ДА...

Түсимде мен дүньядан өтип,
О дүньяға сапар шегиппен,
Ал бирақта алжасып кетип,
Өзге бир дүньяға түсиппен.

Бул дүнья қай дүнья ақылым ҳайран,
Бунда не куда бар, не эзирейлин,
Гүнә, саўап иси жок тәрезибан,
Кәле дозак, бейиш өзиңниң еркиң.

Бунда ышқы да жок, муҳаббет те жок
Бир сезим құдирет аты белгисиз,
Жақсылық, жаманлық, мириўбет те жок,
Ал кеўил дәрьядай телегей теңиз.

Гәҳиде безигип өзим-өзимнен
О дүнья, бул дүнья бәри ялған деп,
Таўсылсам шыдамым кетип төзимнен,
Жойытқан жоғым да, бәри усы екен.

Өзге дүнья белгисиз сезими менен,
Бул кәлбим өртенер, эзелий пала,
Сағынып саҳраны даўылы менен,
Ұа әжеп, кеўлимде тербелер лала.

О дүнья, бу дүнья өзге бир дүнья,
Бәри де бир гөр деп сениң алдында,
Айланып жисмимде бир әжеп нурға,
Оянып кетиппен, таңның алдында.

ЕРНАЗАР АЛАКӨЗ БЕНЕН РУЎХЫЙ СӘЎБЕТ

Алакөз:

Руўхымда қозғалаң жүрегимде дәрт,
Бир сатқын оғынан кәлбим жаралы,
Мен көтерген туўды тиклер қайсы мәрт,
Қаяқта елимниң мәртлик ураны.

Нешше жыл саңыраў болды кулағым,
Еситпей ел деген ердиң сөзлериң

Халкым-ай кайерде сениң улларың,
Ғәплет уйқысында мүлгир көзлериң.

Мен:

Бабажан оянды халқың бүгінде,
Руўхында басланды жанлы қозғалаң,
Қорған салмасақға молла Пиримге,
Сыйырып тасланды пердели думан.

Сыртыңнан оқ атқан сатқын бийлердің
Зуряды еле де үстин болмақшы,
Ойламай ығбалың, бахтын елинің
Хұжданы, еркине буғау салмақшы.

Бабажан руўхың қолласың бизди,
Бул истен қайтпаймыз гелле кетсе де.
Хәр демде сыйынып еслеймиз сизди,
Айланып суверенли, ерк елине.

ГҮНАЛЫ ӨЗИҢ

Қулағым еситпес, меңиреу бул басым,
Дүнъя тәшүйишлерде жойтты бақасың,
Тәғдир маған шағып гүлдирмамасың,
Есимнен айырды, гүналы сезим.

Басымды урдым мен тәғдир тасына,
Бул пәлек қарамай көзде жасыма,
Күйдирмес буншелли түскен жасында,
Есимнен айырды, гүналы сезим.

Изхар әйлеп сезимін көзден панада,
Көпшилик алдында ол бир бийгана,
Қалби сызларма екен, мен деп гүмана,
Есимнен айырды, гүналы сезим.

От тийсин оныңдай пинхам гүлзарға,
Изеп баса көрмең бурыу жолларға,
Гриптар болмаңыз ондай халларға,
Есиңнен айрылма, гүнакар өзиң.

БАРШЫНЛАР ЖАТ КЕТСЕ...

Енди Байсарылар көшсе қалмаққа,
Баршынлар тутқын боп қалса сол жақта,
Мәртлер табыларма, ізлеп бармаққа,
Алпамыс қайдасаң, ким излер оны?!

Өзим де, жерим де жаралы кәсте,
Руўхым зар-гирян торлы кәпесте,
Қанлы жас көзимнен сорғалар тек те,
Баршынлар жат кетсе, ким излер енди.

Дузлы суу, шор жерде сорлап ығбалым.
Арыслан тулғалы уғлан туўмадым,
Туўғаным он төртте жылап жер наның,
Баршынлар жат кетсе, ким излер енди.

Он төртте мине алмас, шубар белине,
Сегбир тарта алмас, қалмақ елине,
Семсер тута алмас, нәзик әлинде,
Баршынлар жат кетсе, ким излер енди.

Өзим де, жерим де жаралы кәсте,
Руўхым зар-гирян, торлы кәпесте,
Қанлы жас сорғалар көзимнен тек те,
Баршынлар жат кетсе, ким излер енди.

ОТЫМНЫҢ БАСЫ

Енип көрдем өзге дүнъя ишре де,
Түүел емес, бәри бирде кемисим,
Әрман тийеп ығбал атлы кемемде,
Хазм қылмай, бий несийбе жемисин.

Көз жаслардан топан суулар тасқыны,
Бул жердеги сарай түбин суу алған,
Ошақ қасы, от басының посқыны,
Бунда ел жоқ, тек те бассыз аламан.

Аманатдур сарайы да, тахты да,
Теңселип тур, нала-пыған дәстинен,
Жалған жапасы да, жалған бахты да,
Ялғаншы хұкимдар, ҳақтың үстинен.

Безиндим ялғаншы өзге дүньядан,
Хакыйкый жәннетдур отымның басы,
Бәнтле әзеліме, әй қәдир қудам,
Тахтым да, бахтым да ошақтың қасы.

САҒЫНДЫМ

Бир үйде өсиппиз жети палапан,
Бірдей меҳир алып ата-анадан,
Өзгеше бир дүнья ҳәзир қарасам,
Бийғубар балалық гезди сағындым.

Ағам қайтар еди жумыстан шаршап,
Еркелік етер-ек, қабағын бақлап,
Хәм қара куманда шайы да қайнап,
Бәримиз жәм болған гезди сағындым.

Жамаў көйлек кийип анам ийніне,
Жетсин деп баллардың ишип-жеўіне,
Шыдам берип сонша турмыс жүгіне,
Бир уяда өскен гезди сағындым.

Бизлер татыў едик, жүдә меҳрибан,
Жесек те қара нан, ишсек те айран,
Бул күнде суўыппыз ақылым ҳайран,
Меҳир толы көзлеріңди сағындым.

Көз алдымнан кетпес әке дийдары,
Ол соныңдай инсан еди жайдары,
Меҳиргада болып ул хәм қызлары,
Әкежан өзинди, жүдә сағындым.

Сенде екен, ҳаслы ырыс-берекет,
Қарағым келе ғой, барын алып кет,
Турмыс соқпағында туўры болып өт,
Деген сөзлеріңди жүдә сағындым.

Жети жакта үй болып бассак та мекән,
Туўылғанбыз умытпаң, жалғыз анадан,
Аямаң меҳринди меҳиргадаман,
Маңлайдан сыйпаған қолды сағындым.

Турмыс қыйын екен жүдә қыйнайды,
Гейде хабар алар ҳалым болмайды,
Бирақ сизлерди деп меҳрим таўлайды,
Бәринди, бәринди жүдә сағындым.

ЯЛҒАН..

Фанидур ҳешнәрсе илаҳий емес,
Ғәўҳар излемеймен суў түбинен де,
Қалбимди сағыныш, муң хәм өртемес,
Хәттеки умытып кеттим сени де.

Мен бүгин ҳайранман кешеги күнге,
Биймәни түйилип күлкимди қыстар,
„Пайғамбар“, „қудасы“, жәмиси бенде,
Кеўил айдынымды тәрк етти қуслар...

Тахт, таж, қағанат бәршеси ялған,
Излеп мың сарсан болмайман, сездим,
Тәрки дүнья екен, ким үстин болған,
Руўхым тентене, мен хәм бездим.

БУНШАМА ҚОСЫҒЫҢ ЗАРЛЫ ДЕП...

Буншама көзлерің муңлы деп,
Сорап сен, әзийзим, нетесен,
Бул әлем шегип тур ҳәсирет,
Қалайша бийпәрўа өтерсен.

Қосығың буншама зарлы деп,
Гүналап әзийзим қәйтесен,
Инсаният қалбинде сонша дәрт,
Көз жумып қалайша кетесен.

Болжап сен алдынды узакқа,
Исенип, дүзип көр жойбарды,
Жеткиншек, келешек әўладқа,
Бизлерден айтшы өзи не қалды?!

Алдыма қарасам тунғыйық,
Бәхәрде-ак суўқаттым дилдиреп,
Ескексиз дарғасыз бир қайық,
Көл иши, бағдарсыз тентирер.

Саратан аптабын сағынып,
Жазда-ақ куұраса гүллерің,
Дузлы шаң, хәйкелин тағынып,
Запыран әйлесе жүзлерің.

Баяғы бағлардың сәни жок,
Сып-сыйдам жапырағы төгилер,
Қалайша кеуилим болсын ток,
Қабырғам қайысып сөгилер.

Есиктің алдында шабдалы,
Сырғып гүлледі-ай бийшара,
Ақ шыбын, жапырағы саұлады,
Бүгінде сып-сыйдам не шара?!

Бәхәрде дән салсаң жеріңе,
Үміт жоқ гүзекте қасылға,
Сарғайып, солады бір демде
Дөнбейді алабың жасылға.

Жүрегім толы ғой дәртлерге,
Бийпәрұа бол деме, нетесең,
Өзі де жері де дәртлі елде
Қалайша бийдәрт боп өтерсең.

Бар жүгі мойнымда әлемнің,
Сөкпе сен қосығың зарлы деп,
Беземен, бийпәрұа бәршеден...
Ел ушын турмаса еңіреп...

ХАЯЛ СҮЙСЕ...

Ойламаңлар хаял нәзік екен деп,
Қарамаңлар оларға сизлер төменнен.
Кеуилин жаұлайды жалғыз сезім тек,
Жаратқан хаялды меңір төзімнен.

Хаял қалбинде лаұласа жалын,
Өртейді жаныңды, жисмиң ара,
Умытар өзлігін әлемде барын,
Сен ушын айланар бийшара кулға.

Кәле жумса оны Барсакелмеске,
Сен ушын кетеді хәм келер аман,
Қылаплық әйлеме, сезімге тек те
Хаялдың ықласы бәринен жаман.

БИР ӨЗИМ

Өз үйімде өзім патшаман,
Бар үзірім, мүләзімлерім,
Олар ушын мен бар тәнха жан,
Көкте жулдыз, ай да бір өзім.

Салқын сарай, салыұлы төсек,
Бағым толы мийұе мүддасыл,
Бәрі бәржай жанға не керек,
Бунда мийрім-шәпәт қасыл.

Ханлық тахт, сарай бәрі де,
Жубатпайды дәртлі кеулімди,
Кәлбимде өрт, сол жалын ишре,
Ах ураман, ізлепдур кимди...

АДАМЗАТҚА КЕЛТИРМЕ НУҚСАН

Алжас басқан сол бір кәдемин
Алдастырар сени жолыңнан,
Хәкыйқатлық болсын тирегиң,
Көлеңкениң куұма соңынан.

Сен отырсаң жалған иззетте,
Күтер сени үйде костарың,
Жоламағыл жалған үлпетке,
Күтер хәтте сени досларың.

Күтер сени хәм де нәрестен,
Уйқысызлық көзлери талар,
Көз жасларын хеш төгекөрмен,
Жаманлықты сезбесін олар.

СЕН КЕЛЕСЕН...

Сонша жыл күттим, хижран, шыдадым,
Хаққа сыйындым, үн-түнсиз жыладым,
Тау-тасқа урылдым, кузға куладым,
Гүдер үзгеним жок, сен келесең...

Күйдирди сахраның отлы хәуири,
Кәхәрли қыслардың ызғырын дәли,
Төздим мен қысса да саратан шөли,
Исендим. Гүлзар боп сен келесең...

Узақ таң отырдым уйқысыз ояў,
Эрманым пырағ ат, ал мен жаяў,
Исеним үзилген үмитке жалғаў,
Ийманым кәмил, сен келесең...

Ийе алмады кәддимди қылыш, семсерлер,
Тәғдир көригинде мени кепсерлер,
Кәлбимди жаўратты, не бир нөсерлер,
Исендим бәхәрим, сен келесең...

Көрмедим хүсинди кәдди бойынды,
Таппайман қыяслап теңи-тайынды,
Кайдасаң? Билмедим мәкан жайынды,
Сонда да күтемен, сен келесең...

АҒАЛАРЫМА

Сеземен жүгин аўыр,
Ел ғамы мойныңызда,
Сол ұшын арқаң жаўыр,
Бәрше ис ойыңызда.

Базыда тубалап кап,
Жол таппай сарсыларсыз,
Қай бири дейсиз аңсат,
Халқыма намыс-арсыз.

Аз санлы мәрт халқымның
Сизлергой қарасығы
Биз киби муңлылардың
Мақтаныш, жарасығы.

Тәбият, қысса гейде,
Заң-закон қысар базда,
Кеўлиниз толы шерге,
Қыслығып намыс-арға.

Өз кайғын былай қалып,
Өзгеге кайысасаң,
Дәртинди ишке салып,
Ийгендей майысасаң.

Базыда бопса етип,
Ағаларым, өкпелеймен,
Жүрмениз ашыў етип,
Сизлерге еркелеймен.

ЯҚ, МЕН СЕНИ...

Билемен кеўлиндемен,
Излейсең мени хәр күн,
Пинхамы дәрт шегерсең,
Түсинде көрип хәр түн.

Ушқын кеп, канат қомлап,
Торыңа урыларсан,
Бул истиң сонын ойлап,
Хижранда куўырларсаң.

Кеўилсиз күнлеринди,
Еңсеңе қағып салып,
Хәр демде еслеп мени,
Ышқымда жүрсең жанып.

Бийпәрўа самсаз қәлпин,
Сездиргин келмес өзин,
Сағыныш, сызлар қәлбин,
Сөйлеп тур, бәрин көзин...

Сол ұшын гүнам да жок,
Бәрин де тән аламан,
Көксимде жанып бир шок,
Мен хәм куўырларман.

Шарам жок, ығбал солай,
Қалбиңе жерле мени,
Бақпады бизге талай
Ал мен, яқ сени...

ЕЛИМ ДЕП ЕҢІРЕМЕСЕҢ...

Басшы болып жүрсіз неге
Ел ушын еңіремесен,
Айтар сөз ийни келсе
Дурысын сөйлемесен.

Не керек қызыл сөзин
Ол бизге ас бола ма?
Дурыслы жоқ бір исиң,
Ұадеңди шаймалама.

Ис билер көп азамат,
Шыға алмай жүр минберге.
Кәнекей жолды босат
Алдыңда тұрсаң неге?

Дуньяны суў алса, да,
Үйректей саған бір пул.
Қалтаңа пул толғанға
Кеўлинде ашылар гүл.

Басшы боп жүрсіз, неге,
Ел ушын еңіремесен.
Айтар сөз ийни келсе,
Дурысын сөйлемесен.

МУРАДЫҢ ҰАСЫЛ

Әйдарха тосқауыл менлик булаққа,
Шөллеген биледи, суўсызлык зарын,
Әй сахра, аяўсыз меңиреў сахра,
Қаяқта? Пәкизе гүл алапларым.

Аядың даламнан нәсеринди де,
Шәшмениң көзлери қашшан-ақ батыл.
Әй пәлек, жерлей ғой енди мени де,
Сөйт те, болағойсын мұрадың ұасыл...

АҚЫЛ-ҒУҰШЫМ ЛАЛ

Ким айтады өмир мазмунсыз дейип,
Өзиниң қолында оның тәғдири,
Жасасаң мұхаббат ышқында күйип,
Қалбиңде тууылыу болар хәр күни.

Сүйе билсең сахрада аңызак желде,
Өзгеше көринер бәри дым гөззал,
Сөз таппай ентигип, оны тенеўге,
Соншелли күдирет, ақыл-ғуұшым лал.

СЕНИҢ АЛДЫНДА...

Қанат байлап илхам қусыма,
Талпынаман саған асыға,
Ерк берип көзде жасыма,
Шағынаман сениң алдыңда...

Пикирлейсең мениң өзимдей,
Сөзлериң де мениң сөзимдей,
Ара жигим кетер билинбей,
Нәрестемен сениң алдыңда.

Мойынлаўға қорқаман өзим,
Жүрегимде бір әжеп сөзим,
Тар қәпесте тауыстым төзим,
Ушқым келер сениң алдыңа...

УСЫННАН ӨЗГЕ...

Әдалат урығын сепким келип мен,
Жүрегим еңиресе елдин дәртинен,
Ұақыйқат ураным, тик бақсам көзге,
Өзге күтерим жоқ, мына өмирден.

Исим менен сөзим шыға алса бирге,
Ұызметим пайдасы тийе алса елге,
Басқаша сыйларды күтпеймен хәргиз,
Өйтпесем не ушын келдим өмирге.

Ышқының отынан ыпыранса қалбим,
Сағыныш, айралық баўрымды тилсе,

Ырзаман, сүйсе ҳам сүйилсе кеўлим,
Эх өмирим, не керек усынан өзге.

„ПОСКАН ЕЛ“ДИ ОҚЫП...

Еспе кум, уйтқыған, ала-сапыран,
Ески журт, ентелеп бир көш киятыр,
Жандалбас алдында жүйтеп бир кулан,
Көзлери жаўдырап жылап баратыр.

Бул көштин қолында не бар, қобызы,
Шайыры қәлемсиз қосық питеалмас,
Жүзлери запыран дөнбес қырмызы,
Шөллесе суўсын да таўып ише алмас.

Тоғайы, тенизи, дәрә-кәлаты,
Ата-баба қоныс басқан елаты,
Себил қалып бәри, болмай мураты,
Еспе кум, арасы бир көш баратыр.

Анда да шегара, мында шегара,
Барар жер, басар таў болып гүмана,
Өз елинде өзи әй, хәй дийўана,
Ғамгүзар, ҳайрана бир көш баратыр.

Бул рет шаппаған қонсының ханы,
Өз дәрти өзінде, шырқырап жаны,
Жазалап тәбият, тәбият заңы,
Еспе кум арасы бир көш баратыр.

ТУРЫППАН

Поскан ел, зар-гирян болып поскан ел,
Тәғдир ырысқысын шашаў шашқан ел,
Болмаған төрт көзи әзелден түүел,
Теңизден тамшыдай келип турыппан.

Излеп таппай, өтмишимнің дәрегін,
Қайда ата мекан, бизлер өзи ким?
Тарийхымызды да жазып әлле ким,
Басыңа муңайып келип турыппан.

Жийен Түркстанға кеткен деп қайтып,
„Хош болың дослар“ ды муңайып айгып,
Қәбириң табылып, ғайыптан тайып,
Ҳайрана, куўанып келип турыппан.

Қайсы бири екен билмей ырасын,
Үйренип хәр қыйлы пикир таласын,
Хәр ким бир тырналап қәлбим жарасын,
Ҳайранлық отында жанып турыппан.

Оразан, Маман бий, Ерназар батыр,
Қайда қәбирлери, қаяққа жатыр?
Хәр ким, хәр нәрсени жойбарлап атыр,
Кимге исенерим билмей турыппан.

Адам қәдири дейип ўазлар оқыған,
Елге келсе оның көзин шоқыған,
Бахытлы заман деп шөлшек тоқыған,
Жақын өтмишимнен келип турыппан.

Руўхым шөллеген сенлик меҳирге,
Замана қызыман Минайым мен де,
Дус бола алмадым, сиздей Жийенге,
Сол ушын еңиреп жылап турыппан.

Поскан ел, зар-гирян болып поскан ел,
Тәғдир ырысқысын шашаў шашқан ел,
Еңди-ақ төрт көзи болғай да түүел,
Сизди есле, хәм де тилеп турыппан...

АЯЗДЫ АЯЗ АЛАР

Таўлардан қайтпас,
Жаўлардан қайтпас,
Жүрегим
Соншама
ер көкирегим
сениң алдында
Қалтырап тур.
Көзлерим
Меҳринди аңсап
Жаўдырап тур.
Ал сен муз курсанып

тондырасан.
ақлымнан аздырасан
Сонда да
Безбеймен...
Хәтте жәбиринди де
сезбеймен...

Себеби...
Мен хәм талайды
тондырганман, —
жолымда делбе етип
есинен тандырганман...
Өзиме меһирден
безингенмен,
Мениң де меһримниң
кимгедур керегин
сезингенмен.
Бийпәрўа болып қал,
сам-саз қалпинди сүйейин,
Қалбиме дәрт сал
Мен де өртенип-күйейин
Себеби, аязды аяз алар...

НАЛЫШ

Сахрада адасқан жалғыз жолаўшы,
Суўға мүтәжлиги болып сүйдим мен,
Симирип, симирип мийрим қанбады,
Ҳижран отына жанып-күйдим мен.

Эх, сол бир кешигип тутанған сезим,
Туншығып, туншығып қалбимде жанды,
Оны көре алмай қалған күнлерим,
Уйқысыз атқардым бир неше таңды.

Мен оны сүйиппен көзсиз гүбелек,
Өзин билмей отқа урғаны яңлы,
Ол инсан сезимсиз екен тас жүрек,
Дағы жүрегимде мәңгиге қалды.

ИСЕНГИМ КЕЛМЕЙ

Қара табан, қара пухара
Бадам ғайбар киі болған...
И. Юсупов.

Исенгим келмес халқым,
Мәрт болып өткениңе,
Кемликке көнбегеннен,
Жұрт таслап көшкениңе.

Соншама ынжықлықтан,
Тийесиз көп жиниме,
Мәртликке дым ынтықпан,
Урыспаң сөккениме.

Буншама күйинемен,
Бул күнги аўхалыңа,
Әттең-ай гүрсинемен,
Нашар боп туўғаныма.

Қаяқта ер көкірек,
Әпсана ерликлерің.
Дурысын айтыў керек,
Көргеним кемликлерің.

Қызларын хан сораса,
Геллесин алған халқым,
Био теңиз қурығанша,
Ғәплетте қалған халқым.

Хәркимниң өз ошағы,
От басы аман болса,
Сол ғана тилейжағы
Тек өзи аман қалса.

Көтерип отырғызсан,
Нәлдағы қуўрап солар,
Қайтадан мекан қылмаң,
Әўладың қор-зар болар.

Бадамның руўхы гезер,
Көпиртип қанларымды,

Гез келди кешнү кешер,
Аянбаң жанларыңды.

Соң болар пурсат өткен,
Хәммеси аян енди,
Өтмиште батыр еткен,
О халқым, оян енди!

СҮЙГЕНИҢ БИЙКАР...

Шын берилип, ықлас пенен сүймесең,
Кеўлиң қәлеп сәўбетлесип жүрмесең,
Ярыңның кеўлинде не бар билмесең,
Бул дүньяға енди келгениң бийкар.

Ынтығып, сағынып ҳижран дағында,
Сарғайып күтпесең сапар шағында,
Күн болып күлмесең көрген ўағыңда,
Бирге турмыс курып жүргениң бийкар.

Хүрмет, иззет пенен оны сыйламай,
Асығыс ис егсең соңын ойламай,
Турмыс теңизине терең бойламай,
Кеўил қалдырсаңыз сүйгениң бийкар.

Мухаббатсыз өмир мисли зиндандай,
Кеўил сарайыңа кулып урғандай
Бағда шәменлерди қыраў шалғандай,
Ышқысыз, дүньяға келгениң бийкар.

Өзге шәменлерде ашылса гүлиң,
Тәғдир басқа салса айралық жүгин,
Сенде бир бағсан жойтқан бүлбилиң,
Сүйдим деп сағынып жүргениң бийкар.

Сүйген кеўилдерге болың тилеклес,
Бириси ай яңлы, бири күн теклес,
Тәғдир соқпағында бирге жетелес
Өйтпесең яр болып жүргениң бийкар.

ЭХ, КУДА

Келдим сени деп бул бағқа умыттым өзимди-өзим,
Есимнен айырды, кәлбимди өртеген сол отлы сезим,
Ара жакын, кеўил жақын ушырасмү пинҳам,
Ох, сабыр кесасы сынажақ таўсылды төзим.

Тынла сен, кеўлимде соншама ахыў-пығанды,
Сенсиз маған бул дүнья көзлериме қараңғы,
Ақылымды, есимди, өзимди бийлеп алғанша,
Жаңымды алсаң, фәниден кетейин мен әрманлы.

Себеби, бул дүнья ишинде сен жоқсаң маған,
Мен де бир өткинши түс болып енермен саған,
Эх куда, сүйиўдей бахытты инам еттиң сен,
Мейли сүйилмейин, күйейин саған ырзамаң.

ҚЫЯМЕТЛИК ҚОҢЫСЫ ДҒГЕН...

Шүлен қазан қайнар ортада
Дәстурханда жарты зағара,
Ал мийманға кеўили дәрья,
Биз қонақшыл халықпыз.

Дейди атам аш отырсақ та,
Турды мийман ырысқысы бөлек,
Мирәт салып қоңсы-қоңсыға,
Тең бөлинди ең соңғы шөрек.

Көшип келген таза қоңсыға
Бирликте жай салып бергенбиз,
Аўыл бойлап дәм таттырыўға,
Гезеклесип алып жүргенбиз.

Ал бирақта сол ўақытларда,
Ойлар едик ертеңги нанды,
Талап излеп бай қолларында,
Теңсизликтен ишимиз жанды.

Мине хәзир жүдә тоқшылық,
Қазанларда қайнайды ақ май,
Бар хәзир де миймандосшылық,
Қыдырыўға хәм тағы қолай.

Турмысымыз сондай абадан,
Кең сарайдан жайымыз да бар,
Қысынбастан келген қонақтан,
Күтетугын халымыз да бар.

Ал, бирақта қонсы, қонсыға,
Бәне менен зорға кіреміз.
Ашылысып сыр айтысыуға,
Бир-биреуден қорқып жүреміз.

Татыулыққа хеш зат жетеме,
Дуз-дәмлерди бөлісип жеген,
Хәммелерден жақын турады,
Қыяметлик қоңысы деген...

СЕНСИЗ...

Сенсиз бардым талай ортаға
Көрсетилди сый хәм құрметлер,
Құлким, сөзім бәрі жортаға
Көз алдыма келбетің келер.

Керек емес жалған иззети,
Жаным текте сени күсеймен,
Кім сезеди кеулімде дәрті,
Иштен жанып, иштен түтеймен.

Қосық сазлар шертилип атыр
Еситпейди кулағым хәргиз,
Бұның бәрі маған кампәтир
Отырарман кулазып сенсиз.

Сенсиз, сенсиз, сенсиз...

ТОҚТАП ТУР

Тәғдир дауыл, мен қаңбақ,
Сарсаң етті-ау аямай,
Мен бир балық, ел қармақ,
Түстим наилаж қарына-ай.

Бенде болып гүйбенип,
Биймәқсет өткен күнлерім,

Мақлук киби күн көріп,
Уйқыда өткен түнлерім.

Гүналайман өзімди,
Түн пердесін тилмеген,
Кеш ашыппан көзімди,
Жарықлық хеш көрмеген.

Кешигиппен бәрінен,
Бәхәр өтті, жаз кетті,
Жапырағы сау-сау төгіліп
Гүз паслым, гүз жетті.

Ал оннан соң қыс келер
Аязы тилип көксимди,
Айдын музлап, қус кетер,
Тәрк әйлеп, кеуіл көшкімди.

Хәй, хәй уақыт тоқтап тур,
Көшерінде айлан ба,
Онысыз да мен пақыр,
Қусайман кеш қалғанға...

Айталмаған сөзім көп,
Тоқта, жырлап қалайын,
Тозбаған менде төзім көп,
Бәрің пыт-шыт қылайын.

Бийпәрүа баққан көзімнен,
Енді көз жас төгейін,
Безіп өзім-өзімнен
Шынжырды теуіп үзейін!

ӘЙ, ӘЗИЗ АДАМЛАР

Әй, әзиз адамлар, өзлериңізге
Жақсы сөзлер айттым, жақсы сөз күттім.
Жыласаңыз жылап, күлсеңіз күлдім,
Сіз жүрген жолларға лала гүл ектім.

Берерім көп жүдә мен еле жаспап
Басымда көп мениң әрман хәм ойлар,

Колымнан келместі күтпеңіз ҥаслан
Ҥар ким бойы жеткен тереңге бойлар,

СОЛ ТЕК ТЕ

Ҥакыйкат кайда деп ізлейсең,
Инан сен, ол сениң көксинде,
Ҥәттеки, өзин де сезбейсең,
ИлаҤий күдирет бар сенде.

Тутқынман кәўсар суў шәшмене
Қайтпайман, саҤрадан түңилдим,
Өзгеше Ҥакыйкат жоқ менде,
Үзилсем өзин деп үзилдим.

Бул дүнья мен жекке, сен жекке,
Айланыў жоқ, Ҥәргиз еккиге,
Бийдаўа дәртим сен, кәлбимде,
Ҥакыйкат, Ҥакыйкат сол тек те.

САҤАН

Кайдан болсын нәзиклик менде,
Нар көтермес жүгим арқамда,
Тендей хызмет үй менен дүзге,
Оған көсент бала-шағам да.

Жеткермейди Ҥәммеси кемис,
Толықтырыў келмей колымнан,
Сонша қыйын екен күн-көрис,
Тойдырады гейде жаныңнан.

Ырыл-тырыл жасағым келмес,
Сол ушын да көп бақан тирес,
Шыдамайман бир бап желиске,
Өмир сүриў мен ушын гүрес.

ҤАЯЛ

Өкеңнің үйинде еркелеп өсип,
Гүлзарлар ишинде гүл болып питип,
„Кисиниң бендеси“ үйиңнен кетип,
Өзгениң бахтына жаралдың Ҥаял.

Қарамай гәҤиде сениң еркипе,
Зорлап атып урды, зүлмет төрине,
Тас болып батып сен түскен жериңе,
Талайыңа көнип болғансаң Ҥаял.

Ҥижран отлары кәлбинди дағлап,
Күндизи пинҤамы, ақшам зар жылап,
Ығбалың кемеси қырда қайырлап
Сен өңмеңлеп алға сүйредин Ҥаял.

Аңсат па енисіў өзге жұртларға,
Жаныңды бердиң сен онда жаббарға,
Елеклеп-елеклеп сынға алғанда,
Сен бәйги тулпары болғансаң Ҥаял.

Дүньяның тәшүйиши барлығы сенде,
Нар болып көтердиң бәрін еңсенде,
Жууырып-жортып батсаң да терге
Төлеуи жоқ хызмет, сеники Ҥаял.

Нәзик кәд ийилип дал болғанында,
Сүйриктей саўсағың қабарғанында,
Ақша жүзиң андыз сарғайғанында,
Султансыз сарайдың кәнизи Ҥаял.

Сен мийримсең меҳирге ташна,
Кәлбиң шөллеген булақ суўына,
Жүзиги келсе шәпәәт айдыңларында,
Ызғырын аяздан қатқансаң Ҥаял.

Бәрше жүкти теңеп артып желкеңе,
Сени нәзик емес дейди, бүгинде,
Табалмай меҳриңе жууап меҳирди,
Инкар болғаныңды сезер ме Ҥаял?

Өз отыңда өзин пинҤам кууырылып
Көзиң жасларыңнан дастық жууылып,
Ышқы гүлзарынан бийуақ кууылып,
Кәлбиң жаурағанын сеземе Ҥаял.

Ессе де көзиңнен Ҥәсирет түтин,
АҤыңнан таймады жердиң сүтини,

Кеўлиң мынсан курак сырты пүтиним,
Өтмиш, келешегим, бүгиним ҳаял!

КӘЛБИМДЕ АЙ, ҚУЯШЫМ КҮЛДИ...

Өз халқымның бәрше тәшүиши,
Бауырына тартады мени,
Бүгин алға басқандай иси,
Қалбимде ай, қуяшым күлди.

Енди муңлы шертилмес саза,
Майсалар да иймейди басын,
Бир рәхәт бағыш жаным,
Сахралар да төкпес көз жасын.

Кулпырып тур, жаным-жәхәним,
Үмит шешек атар қалбимде,
Кеўилимде беккем исеним,
Бир илаһий күдирет менде.

Талампайға айланған сахрам,
Бүгин бәри-бир меники,
Өз жериме, өзим хожаман,
Мен ҳақыйқый инсан еркли,

Кум деп азар шекпеймен енди,
Оннан елге ырысқы жауылар,
Дәрман болып дәртли елиме,
Берекет дарыр, дәрмат ағылар.

Сырт елден де мийман шақырып,
Өзим мезбан боламан енди,
Бар кәнимди алдына жайып,
Базарына саламан енди.

Кең жәхәнниң дәстүрханында,
Мениң дағы турар нематым,
Теңдейлердиң тени қасында,
Айтылажақ мениң де атым.

Соның ушын өсип тур кеўлим,
Серпип таслап, ғамлы пердени,

Қыялымда тасыў Әмиўим,
Толқынында тербер кемемди.

Талампайға айланған сахрам,
Енди бәри, бәри меники,
Өз жеримде, өзим хожаман,
Мен ҳақыйқый инсан еркли.

ЕРК ИЗЛЕП...

Өмиринше кеўсен төлеп өзгеге.
Ҳақ ийеси бола алмай суў, жерге де,
Сорлы халқым жеген тәғдир таяғын,
Минген яңлы ескексиз бир кемеге.

Арал бойы, оннан ары Ноғайлы,
Едил бойы болмай бизге қолайлы,
Ата журты Түркстанда ел болмай,
Бери қарай Хорезмге кулайды.

Бул жолларда елим мениң епиреп,
Қайда „ғәрәзсизлик“ қайда „ерк“ деп
Өлип, өлип жеткен өлим саркыты,
Геўдеде жан, ар-намысы ер жүрек.

Бүгин және тәғдир исиң қаралар,
Саған ерк керек пе деп соралар,
Сөйлет пе сен биреўлерге сөзинди,
Онда сениң келешегің тубалар.

Сатпа хәмел ушын намыс-арыңды,
Жанып айт кеўлинде ҳәр не барынды,
Халқың шықпай турып бийик төбеге,
Ҳешким де тыңламас ахыў-зарынды.

Маман болып излең үмит қағазын,
Ерназардай шығың халықлық майданға,
Аллаяр бол, көтер еркин ҳаўазын,
„Ерк“ керек саған хәм де маған да!

КЕТИП БАРАТЫРМАН

Тәгдирдин жазғаны маңлайға,
Деп көніп ығбалға-талайға,
Айланып кул бенде малайға,
Кетип баратырман...

Ойыма тең емес ой менен,
Бойыма тең емес бой менен,
Қой кеулим, қой-қой менен,
Кетип баратырман...

Хазм қылмас асым менен,
Мың ғауғалы басым менен,
Көзде дәртлі жасым менен,
Кетип баратырман...

Курып тур динке-дәрманым,
Бузалмай хактың пәрманын,
Атаулап қалды-ау әрманым,
Кетип баратырман...

Ойыма тең емес ой менен,
Бойыма тең емес бой менен,
Қой кеулим, қой-қой менен,
Кетип баратырман...

СЕН ДЕ ДАНА, АҒЛА СЕН

Халқым-ау қай әсирде,
Көксинди қуяш қаққан,
Иіе болып өз еркиңе,
Төбеге басың шыққан.

Исмиңе өз алдыңа,
Келдире хабар айтып,
Яки өзге жылауында,
Жүрдің бе, барып-қайтып.

Тойларда өз сыбаған,
Турды ма журттан бөлек,
Я пайын берип, саған,
Болдыма майлы шөрек...

Нәзер сал өтмишине,
Басына ким күн салды?
Буншама азсаң енди,
Қалғаның қайда қалды?

Шенгелзар қапырыққа,
Ким сени айдап салған,
Ал бүгін қолың қысқа,
Баяғың бағда қалған.

Тау киби бийиклигин,
Көринбей дараланып,
Шарасыз, енди бүгін,
Жүріпсең иштен жанып.

Ырысқынды өзге шашса,
Сен шөплесең керегин,
Сени басқа халық бакса,
Онда сениң кимлигин?!

Мүмкин бе, яқ, хасла олай,
Болған емес тарийхта,
Көшсек те талай-талай,
Көнбегенсиз хорлыққа...

Гүрмеу таппай қысқа жибиң,
Қыйланарсаң аз уақыт,
„Ерк“ саған берер бәрин,
Өзи ізлеп келер бахыт.

Аз болсаң да руұхың бәлент,
Жаралғансаң дара сен.
Өзлігінди тез баян ет,
Сен де дана, ағла сен...

ҚОРҚАМАН...

Қорқаман, нәкаслар көп жүдә,
Сени ийримине тартама деп,
Сәл жерде тағып гәрәмет гүна,
Көзинди байлап, тас атама деп.

Коркаман, өрг жалын сезиминди,
Суу серпип хәуиринди басарма деп,
Шайкалтып тау киби төзиминди,
Руўхынды шынжырлап тусарма деп,

Коркаман, көптең бири болып сен де,
Сандалып ағым менен ығарсаң деп,
Айланып басыбайлы кул бендеге,
Қазығынды айланып шабарсаң деп.

Коркаман, базарың тарқап кетип,
Сезимің шырқырап тул қаларма деп,
Бул пәлек сарайында әсир етип,
Ҳижран отларына жағарма деп,

Ал сенлик исеним тыншытты кеп,
Қорықпа, қоймайды ол еркин тусап:
Тепсинип шынжырларды кетер үзип,
Жасаса жасайды ол өзіне кусап.

ОНЫ КӨРГЕНДЕ...

Әй жүрегім неге дирилдеп,
Қалтырайсаң оны көргенде,
Әй көзлерім, неге күлимлеп,
Жаўдырайсаң оны көргенде...

Асаў руўхым үзди шынжырын,
Ақылгенем босаттың неге,
Жисмим ара ҳижран қанжарын
Жүрегіме қададың неге?

Қәлемеймен, қәдем қояман,
Айтшы төзим таўсылдың неге,
Ишпей-жемей саркуш боламан,
Ҳақ ийем-аў себеби неде?

Әй жүрегім неге дирилдеп,
Қалтырайсаң оны көргенде,
Әй көзлерім, неге күлимлеп,
Жаўдырайсаң оны көргенде.

ӘЙ, СЕН...

Өзим дейсең өзгелерди көрмейсең,
Ишиң қара бунша пасық болмасаң,
Басқаларға ор қазбай хеш жүрмейсең,
Хей бир күни өзиң түсіп-қалмасаң.

Ары таза ақыл-хуўшылы мәрт көрсең
Тилегиң сол тулпар болса сүрінсе.
Не болса да тек бир өзиң мәп көрсең,
Бунша жасық болғаның не өликсе.

Сөзиң басқа, исиң басқа манкуртсаң,
Мен, мен дейсең өзгелерди қаңғыртсаң,
Хәмме гәрип болып келсе алдына,
Бунша кең болмаса қулқын тоңыртқан.

Ҳаслы тулпар шығады топ алдына,
Дойнағында езилерсең бир күни,
Сол ўақытта маймыл жылап халыңа,
Жыртық кемеге сап ығызар сени...

ЖЕТИ ДҮРКИН ҚЫЗ ӨТЕР...

Бир жигиттің дәуиринде жети дүркін қыз өтер,
Өткен қызлар жүрегінде әрман кетер, муң кетер,
Қалса егер қалбинде мәхирленип бәри де,
Бул әлемде көз жас нетер, дәрт нетер, дәрт нетер,

Өтким келмей тусыңнан мен гидирдим-аў гидирдим,
Ҳижран толы шарабыңды симирдим-аў симирдим,
Соңғы толқын ылақтырды қырғаққа-аў қырғаққа,
Найлаж боп, өзге бағда үзилди м-аў үзилдим.

Сезбедиң сен ах-наламды, мунымды-аў муңымды,
Еситпедиң сен деп айтқан жырымды-аў жырымды,
Көз жасымды дәрья етип, кайық пенен жүздің де,
Қушып кеттің соңғы дүркін ярыңды-аў, ярыңды.

Бир жигиттің дәуиринде жети дүркін қыз өтер,
Өткен қызлар жүрегінде әрман кетер, муң кетер,
Қалса егер мәхирленип қалбинде бәри де,
Бул әлемде көз жас нетер, дәрт нетер-аў, дәрт нетер.

СЕН ЭМИҮ БОЙЫНДА ЖАСАЙСАҢ ЕЛЕ

Халкым, ырзаман кең пейилиңе,
Бәрін де теңиздей жутасан ишке,
Мәйли десін бул журтлар не десе,
Сен Эмиү бойында жасайсаң еле.

Сенде үм итлер бар, эрманлар алда,
Келешек урпағың тууылып атыр,
Ким тырнақ тиклеген жана жайына,
Кимиси шаңарақ көтерип атыр.

Биреү қыз узатыў тәтәригинде
Себине дүзеткен арша толы жүк
Ийнедей қыяў жоқ аппак кеўлинде
Турмыс бир изінде соншама тәшүиш.

БОЛҒАН ЕМЕС

Бердақтың жолына

Шектим жәбириү-жапаны,
Сүрдим заўқы-сапаны,
Көрдим опа, бийопаны,
Сирә кеўлим толған емес.

Жақсы сөздің кулы болдым,
Сәл нәрсеге тасып-толдым
Бир аўыз сөз-гүлдей солдым
Хеш ким кеўлим алған емес.

Достым дедим ах урдым,
Хызметінде таққа турдым
Кәдир билмес жүзим бурдым,
Ол хәм мендей болған емес.

Кеўлимдей кеўил таппадым,
Дәрүиш болмай-ақ ҳақладым,
Туўры сөйлеп хеш жакпадам,
Тыңлар кулақ болған емес.

Меҳир излеп гәдә болдым,
Биймеҳирден зада болдым,

Күйип-жанып ада болдым
Меҳрибаным болған емес...

НАЛА...

Ылағаман фәниге сыймай,
Напәкликлер бездирди мени,
Ақылым ҳайран, жылай-жылай,
Өз баўырым, күйдирди мени.

Бир қазаннан ас ишкен баўрым,
Табағына түпирди бүгин,
Кийип бийҳасыллық тонын,
Артты маған гәремет жүгин.

Хәркимнің бар өз ошағы,
Козын тартар өзине таман,
Бир адамның үрім-путағы,
Енди олар жаўлардан жаман.

Меҳир излеп кәлбим қысылқса,
Ылағаман барар жерим жоқ
Ансар аўар баяғы журтқа,
Журт орнында кеўил қалам жоқ.

Бурынғыдай ақылын айтар,
Ол жерлерде енди ағам жоқ,
Тәнхалық мени муңайтар,
Бир кудайдан басқа панам жоқ.

Аппак кеўлим аяқ астында,
Баўрым сен ойран еттин,
Сол паянсыз дүнья қастында,
Айтшы жаным, не қусап кеттиң?

Дүнья не ол, жүрек-баўрымды,
Сезбейсең ғой, еткенмен инам,
Ал писетте хәрне барымды,
Ақ кеўлиң, тек те сен инан.

Тек сен едің кеўлим наласын,
Төгіп салып сырласарым да,

Уайран еттиң, кеулим қаласын,
Айланып тас меҳирсиз жанға.

Дүнья жалған, фәни де ялған,
Куўма оны жете алмайсаң,
Тек те мәңги қанлас, туұысқан,
Қолды силтеп кете алмайсаң.

Бөлип жеген жарты зағара,
Палдан татлы гезлерди айтса,
Еркеленип ата-анама,
Қәне, енди базарлап қайтсам.

Меҳир ізлеп, қәлбим қыслықса,
Ылағаман, барар жерим жоқ,
Аңсар аўар, баяғы журтка,
Журт орнында кеуил қалам жоқ.

БЕЗДИРДИ МЕНИ

Сыртың жалтырақ та, ишиң қалтырақ,
Сенде жоқ қаслында исеним турақ,
Сол ушын иргемди салайын жырақ,
Нәкаслық ислериң бездирди мени.

Сөзиң бир басқа да, исиң бир басқа,
Сезесең өзінди илаҳий тәнха,
Әбзели қусайсаң бақа, шаянға,
Суұық ушқынларың бездирди мени.

Тиреп турғандай-ақ аспанды өзиң,
Басабас дегеннен басланар сөзиң,
Дурысы билмейсең хеш истиң көзиң,
Сулыұ соқырлығың бездирди мени.

Керек адам ыңды аласаң таңлап,
Гәсинне, сөзинди, өзінди жаллап,
Сен киби ми йримсиз болмас жәллап,
Ипласлық ислериң бездирди мени.

Даналық, искерлік—қаслы нықабың,
Қаслы қайуандур сениң лақабың,

Ат көтере алмас жалған атағың,
Бийқасыллығың бездирди мени.

Шарам жоқ сендейлер орын алады,
Сол ушын жүрегим күйип-жанады,
Қашан бир ҳақыйқат қарар табады,
Ялғаншы ислери бездирди мени...

* * *

Әзийзим, мәнзилим алыс,
Егле ме, жолымыз өзге,
Сен әллеким, мен бийтаныс
Жазмыш солай әзелимизге.

Не керек ҳижран, ҳасирет,
Көксинди дағлы қылғаның,
Кет, енди қыялымнан кет,
Жетер сонша делбе болғаның...

Бузба кеулимнің қаласын,
Есик қақпа биймезгил ұақыт.
Жыллар емлер, қәлбин жарасын,
Аңсат емес, сонда қәм умыт.

Әзийзим, мәнзилим алыс,
Еглемә жолымыз өзге,
Сен әллеким, мен бийтаныс,
Жазмыш солай әзелимизге.

АРАЛЫМ

Шайырлар қосық жазыпты,
Кеуиллери тасқанда.
Аралдың ақбас толқыны,
Жағаны жуұып жатқанда.

Мен де қосық жазсам деп,
Келдим теңиз бойына,
Көрип қумлар басқанын,
Қосығым қалды жайына.

Халқымның бәрхә кең пейлин
Теңеген Арал теңизге.
Мен де соған теңесем
Не пейлин қашты демес пе?

Қайтыў болған дәрьямдай,
Кум болды мениң жигерим.
Жетим қалған баладай,
Жағада бийхал тур едим.

Анамдай әзиз Аралым
Сен ҳаққында сөзлер көп.
Қашан илаж көреді,
Күтиўге менде тақат жоқ.

Биз келешек әўладқа
Шөлди инам етемиз бе?
Бир теңизди курттық деп,
Ертең айтып кетемиз бе?

Шайыр болмасак болмайық,
Қосыққа сени салмайық.
Кәддияди тикле, Аралым!
Айрылып сеннен қалмайық.

БӘХӘР

Бәхәр сени күттим, жүдә асықтым,
Сенде әрманларым қанат қағардай,
Сабыр кесамдағы толып лиммә-лим,
Сенсиз қолдан түсіп шыл-шыл сынардай.

Бәхәр сени аңсадым таңда... ояна,
Көк майса шығына малыңым келип,
Енип тәбияттың сулыў қойнына,
Сениң күдиретіңе табыңым келип.

Шекшек шырылдысын тыңлап жатарда,
Өпепек сестинен ояндым таңда,
Мурнымды қытықлап гүллер ийиси,
Мени йошландырар жаңа илхамға.

Бәхәр саған сонша қойып мухаббат
Буншама берилип сүйемен неге?
Сенде тууылғандай ана тәбият,
Қәнекей қайтадан тууылсам мен де.

ХАЛҚЫМ-АҰ

Қорқаққа хәл бермей, хәмел берип,
Хүкимин жүргизер, ғайрылар,
Жаксың қуўырлар, жаманың күн көріп,
Тулпарың дойнақтан майрылар.

Сайрай алмас, бүлбилиң кәпесте,
Орнына ғақылдар ғарғалар,
Арыслан шынжырбәнт шер кәсте,
Ұйлекер түлкің бар, жол алар...

Ахынды еситер кулақ жоқ,
Ұаўаға илинип сөз қалды,
Өзиңнен сағасы булақ жоқ,
Көз жастан жаралған жасқаң бар.

Ерк буғаўда, хұждан қамаўда,
Руўхың тентене қыслығар,
Қур геўде, бас саўға, жан саўға,
Ығбалың күн киби тумылар.

„Хәсирет тилкимлеп көксимди“.
Дәртинди өзиме аламан,
Сәл соңлаў мен кимди, сен кимди..
Халқым-аў, сол ушын жанаман!

* * *

Мен өзиме түсинбеймен,
Гәхә шахпан, гә гадаман,
Рухымда мың гүллеймен,
Руўхымда мың соламан.

* * *

Суңқар қәпеске сыймас,
Тулпар тусаўда турмас.

Қысметиміз тек те пәрүаз
Пәрүаз сунқарым, пәрүаз.

Пәрүаз ол не ушқан билер,
Тулпар жалын кушқан билер,
Мүддәхәң не кеулим сезер,
Пәрүаз сунқарым, пәрүаз.

Туғырда талпынған қуспан,
Мениң хәм ышқым аспан,
Қыйқыұласып тумлы-тустан,
Пәрүаз сунқарым, пәрүаз.

ҒӘРЕЗСИЗЛИК ҲАҚҚЫНДА.

Еситтиң бе? Мен ғәрезсизбен сениң қолыңда,
Саған сүйенемен бәрин сеннен аламан,
Ишкен-жегеним, ғәрежетим бәри сениң мойнында,
Ал сонда қалай мен еркли боламан?!

Суұым да, жерим де, малым да сеники
Геўдеде шықпас жан текте меники,
Ағамсаң, панамсаң, өлемен сеннен айрылсам
Сонда мен қалайша боламан еркли.

Еркли, ғәрезсиз болмағым ушын,
Өз алдыма даңғырлама отау керек,
Кисиден пайымды алмағым ушын,
Айрым терис шақаларды путау керек.

Жеримде суұым да, малым да болса меники,
Турмаса меники жанында сеники,
Ийманым, хұжданым, халқым оянса
Сонда ҳақыйқый боламан еркли.

Еситтиң бе? Мен ғәрезсизбен сениң қолыңда,
Саған сүйенемен бәрин сеннен аламан,
Ишкен-жегеним ғәрежетим бәри сениң мойнында,
Ал сонда қалай мен еркли боламан?!

ӨЗИМЕ АЛАМАН

Сахрамда көп қумлы төбешик,
Ызғырын суұырып елеклер,
Болайын десем де төменшик,
Көксимде долы күш силкинер.

Уса йын десем де өзгеге,
Жек келик курсаулап бөлеклер,
Тәғдирдің шақмағы төбемде,
Нәсери үстимнен шелеклер,

Тилкимлеп ах, нала көксимди,
Тәнхалық койнында жанаман,
Сезбегей хешким де дәртимди,
Бәрин де өзиме аламан.

Безигип бенделик тахтынан,
Хан болдым, өзимнің кеўлиме,
Ентигип өзгеше бахтымнан,
Енемен, бир татлы сезимге.

КӨРИНБЕС

Бул не аўхал, не заман,
Ел басына күн туўған,
Алды-арты боз думан,
Жол баслары көринбес...

Мәжилис, мейлис сөз әлұан,
Ұәдеден таў жасалған,
Өтмиш ялған, қайтадан,
Қурыу шеги көринбес.

Биз сыйынған кешегі,
Идеаллар көсеми,
Бәри бир пуллық енди,
Кәтқудасы көринбес.

Халық жүдә дағдарған,
Қимлигин билмей хайран,
Жетпис жыл, соңы ойран:
Келешек те көринбес.

Жәриялылык бар жерде,
Гезек келген қызыл сөзге,
Тамақ қайғы, ал ертеңге,
Жууапкери көринбес.

Ең жақсысы бронда,
Азық, кийім талонда,
Жетиспейди оған да,
Саудагер, байға билинбес,

Қант, шекерсиз балалар
Тауып бер деп зар жылар.
Айт, тетиги қайда бар,
Бизиң елде көринбес.

Жетпей напақа айма-ай,
Тамақ ишип жарымай,
Түсине енер сары май,
Соңы хеш бир көринбес.

Бул күнде бәри саудагер,
Талап излеп, ел гезер,
Олар ким, ишиң сезер,
Шарасы хеш көрилмес.

Көк тайғақ, аяқ асты.
Мириүбет, ийман кашты,
Сауғалап кара басты,
Елим дер, ер көринбес.

Жан таппай дәртлесіуґе,
„Ақ қамыс“ сырлас енди,
Бабамдай найлаж мен де,
Турыппан нур көринбес!

ОРНЫНДА ТУРҒАЙ.

Токтап қалды ана жер,
Көшеринде айланбай,
Бул дүньяның тәшүйиши,
Бир басымда турғандай,
Солды үмит гүллери,
Мисли қырау шалғандай,
Тәғдирдің ауыр шөккиши,
Тас төбемнен урғандай.
Түсине алмай дағдардым,
Бул не ауҳал, не жағдай.
Әх қудай, деп ах урдым,
Әзел өзи онғарғай,
Бәрин айт та, бирин айт,
Аллам нәзерин салғай,
Әй ығбалым, бери қайт,
Дәртим өткинши болғай...
Ана жер, орнында турғай!...

АНАЖАН

Анажан сағындым, алыста жүрсем,
Мен бир гүбелекпен, ал сен гүлимсең.
Түуесилмес меңир-мухаббатыңның
Оттай ыссы саясында өскенмен.

Кешир бәлки талай зейнице тийдим,
Сен өзиң киймедің бәрин мен кийдим,
Қабақ шытсам сол уақ умытып бәрин.
Шашларымды сылап жүзімнен сүйдің.

—Еле ана болып көрерсиз балам,
Парыздур нәсият айтпағым саған,
Мен сонда не деген сабырсыз едим,
Сен сонша кеширимли едің анажан.

Перзентлик мухаббат жас жүрегімде,
Урқан атты сениң жарқын жүзиннен,
Менде сендей жақсы ана боларман,
Сабақ алып хәр бир айтқан сөзіңнен.

1. Күнхажаның „Ақ қамыс“ қосығы нәзерде татылған.

ИЙЕСИЗ, ХҮҮИЛДЕР ГӨНЕ ТАМ...

Ийесиз гөне там хууилдер,
Кап тутып койыпты әйнекке,
Ал қалбим кулазып еңирер,
Бауырым күйеди мың дәртте.

Сағынып келгенмен бәрін де,
Балалық, бийғубар пәклигим,
Күтип алмады, хеш ким де,
Әкем де, апам да жок бүгін.

Каналас бауырлар жан-жақта,
Дәм-дуздың шашылған жерінде,
Болмады бул журтка, бир тутқа
Тентигерер күн көрис елинде.

Есиктиң алдында бағ еди...
Куурапты бәри де куу шака,
Баяғы сәнлери жок енди,
Бүлбил жок, шақада зоң ғарға.

Қасында саулатлы бийик жай,
Хүкимдар, бул журтка басқалар,
Мен енди әллеким, әх қудай
Қалбимди өкиниш тырналар.

Изледим, таппадым бәрін де,
Жок енди әкем де хәм анам,
Шығарып салмады хешким де,
Ийесиз хууилдер, гөне, там...

ИЛХАМ ПЕРИСИ

Кеше өз-өзимнен үйге сыймадым,
Бир муңлы сийрат тынышымды алып,
Қарап отырып-ақ еңирей жыладым
Ялғаншы дәстгнен өртенип-жанып.

Кимге дур ах урып келди шағынғым,
Жеккелік қурсаулап кәддім бүгилди,
Кимге дур бас уып, келди табынғым,
Күттим сарсылып кимди дур кимди.

Сол пайыт қолыма туттым қәлемди
Дәртлерім төгилди қағазға саулап,
Баксам сағыныппан илхам перимди,
Сол екен күткенім сағынып, жаурап...

ЖАЗДЫҢ НӨСЕРИ

Ала бәхәр. Қаксап тур куу дала,
Дузлы шаңғыт есер, ала-сапыран.
Отлақлар күйреген, зар тамшы суўға
Жауын, жауын бер, әй сақый аспан.

Бәхәр өтти. Курғақ жауынсыз, хөлсиз.
Жаратқан көрмеді, көзде жасларын,
Майсалар запыран, тутлар да бүрсиз,
Таллар сау-сау төкті жапырағын.

Жаз ортасы. Нөсер. Селлетти нөсер,
Жер қатыуаш ашты енди еңбек еш.
Қаткалақ, қалайша туқым көгерер,
Бул нөсер кешикти, жүдә ғана кеш.

Сахра жутып атыр, жауын суўларын,
Ай-қай жымбыр-жымбыр тәни жайрады.
Сезинер, нөсердің соңы ойранын,
Жаз әптап, шөл еркине қоймады.

Қатыуаш. Кимде орақ, кимде кетпен,
Жер бауырын, бауырымды аяўсыз тырналар,
Егислик дүньямы қыйратып кеткен,
Жауын емес, енди көз жас сорғалар.

ЖАЗСАМ ТЕК, ҒАҒЫН ЖАЗАЙЫН

„Илажы болса достым,
Қосығыңды сәл босастыр.
Жалығады көп оқыушың,
Өзге жолын қарастыр.

Онысыз да азба дәрти,
Сапырылысқан мына аламан,

Жазыўдың да бар шәрти,
Кәне күлкіге кура алсан.

Қыял деген пырағ ат,
Жаз сен, тоғай, көллерди,
Гүлзарларды аралат,
Умытсын қайғы, шерлерди“.

Әй достым-ай қайтейин,
Шадлық ушса басымнан,
Кайда сегбир етейин,
Кәруан өтсе тусымнан.

Әдира қалып мына журт,
Көшсе халқым усынан,
Қатар келди-аў жети „жут“
Қайысаман усыған.

Гүлзар дейсең қайда ол?
Қайсы бағқа қонайын,
Дәрйя кәне, қайда көл,
Қанат байлап ушайын.

Күлки дейсең қаякта,
Хағынан бир күлейин,
Мәкан басып соякқа
Шад-қоррам боп жүрейин.

Дәрт шегіў маған пеше ме,
Бауырымды тилкімлеп,
Ел, жер дәрти көксимде,
Сол ушын жүрмен еңіреп.

Шадлы косық жаз, дейсең,
Айт оны қайдан алайын,
Достымжан, берме селтен,
Жазсам, тек қағын жазайын.

МАЗМУНЫ

Илхам қусыма	3
Енди	3
Нәресте	4
Еңсенди көтер	5
Қой, кеулим	6
Көстерлеп сақлаңлар бир-биринизди	6
Женип ал	8
Көзлеріңнен	8
Нөсері	8
Достыма	9
Бер, маған	9
Әй, пәлек	10
Мен өзгеге усай алмадым	10
Кимлер сөйлесін	11
Наланды	12
Көзімнен таны	12
Көңімеңди Қарақалпақларға	13
Жаным	14
Хәйкел	14
Ашылды дүнья	15
Саратан	15
Қалғанының өткініші бәрі	16
Сүйгендігімнен	16
Ахура Мазда менен руўхый сәубет	17
Көнемен енді	18
Әрман	18
Сеня	19
О, мухаббат	20
Тилсе менің көксимди тилсин	20
Бұл дәртті ізлеп	21
Еле мен	21
Үнсізлик	23
Бендемен	23
Елдің хәкімі	24
Думағды	25
Кетсин Жаксыға садаға	25
Корабльер қалған қырда қайырап	26
Өзге дүньяда да	27
Ерниазар алакөз бенен руўхый сәубет	27

Түнәлі өзін	28
Баршынлар жат кетсе	29
Отымның басы	29
Сағындым	30
Ялған	31
Буншама косығың зарлы деп	31
Хаял сүйсе	32
Бар өзін	33
Ан амзатқа келтірме нуксан	33
Селі келесең	34
Ағаларыма	34
Як, мен сени	35
Елим деп еңиремесең	36
Муратың қасыл	36
Ақыл-хуышым лал	37
Сениң алдында	37
Усынан өзге	37
Посқан ел" ди оқып	38
Турыптан	38
Аязды аяз алар	39
Налыш	40
Исенгим келмей	41
Сүйгениң бийкар	42
Әх, куда	43
Қыяметлік қоңысы деген	43
Сенсіз	44
Токтап тұр	44
Эй, әзіз адамлар	45
Сол тек те	46
Саған	46
Хаял	46
Қалбимде ай, қуяным күлді	48
Ерк іздеп	49
Кетип баратырман	50
Сен де дана, ағла сен	50
Қорқамаң	51
Оны көргенде	52
Эй, сен	53
Жеті дүркін қыз өтер	53
Сен Әмиу бойында жасайсан еле	54
Болған емес	54
Нала	56
Бездірди мени	56
Әзізім, мәңзілім алыс	57
Аралым	57
Бәхәр	58
Халқым-ау	59
Мен өзіме түсінбеймен	59
Сұңқар кәпеске сыймас	59
Ғәрезсізлік дәкқында	60
Өзіме аламан	61

Көрініс	61
Орнында тұрғай	63
Анажан	63
Ийесіз, хуылдер гөне там	64
Илхам периси	64
Жаздың нөсері	65
Жазсам тек, қағын жазайын	65

Джуманазарова Минайхан

РЫДАЯ О СТРАНЕ

Стихи

На каракалпакском языке

Издательство „Каракалпакстан“

Нукус—1992

Редакторы *Х. Дәулетназаров*
Художники *И. Кыдыров*
Худ. редакторы *Б. Насыров*
Тех. редакторы *О. Жумабаев*
Корректоры *А. Аташев*

6071/13

ИБ 4488

Териўге берилген ўакты 06.05.1992-ж. Басыўга рухсат
етилген ўакты 15.07. 1992-ж. Қағаз форматы 84x108^{1/32}
Газеталық қағаз. Әдебий гарнитура, кегль 10. Жоғары баспа
усылында басылды. Көлемі 2,25 баспа табак 3,78 шартли
баспа табак 3,0 есал баспа табак. Тиражы 2000. Заказ № 214
Баҳасы шәртнама бойынша.

„Қарақалпақстан“ баспасы, 742000. Нөкис қаласы, Қ. Маркс
көшесі №9.

Қарақалпақстан Республикасы баспа сөз бойынша мәмлекет-
лик комитетинин „Правда“ газетасының 50 жыллығы атында-
ғы Нөкис полиграфкомбинаты.

742000. Нөкис қаласы, Қ. Маркс көшесі №9.